

Kreativni pristupi školskog knjižničara u poticanju čitateljskih navika u primarnom obrazovanju

Milić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:646628>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
IZVANREDNI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA
Ak. god. 2023./2024.

Ana Milić

**Kreativni pristupi školskog knjižničara u poticanju
čitateljskih navika u primarnom obrazovanju**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Mihaela Banek Zorica

Zagreb, siječanj 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

ZAHVALA

Zahvaljujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Mihaeli Banek Zorici na pomoći i stručnom vodstvu, strpljenju i podršci tijekom pisanja diplomskog rada.

Zahvaljujem svojoj obitelji, prijateljima i kolegama na podršci, strpljenju i iskazanom povjerenju.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Čitanje nije prirodan proces	3
2.1. Čitanje je napor, ali i užitak	3
2.2. Važnost čitanja u ranom djetinjstvu i predškolskoj dobi	4
3. Školska knjižnica kao informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte	5
4. Uloga školskog knjižničara u odgojno-obrazovnom procesu	6
5. Kreativnost kroz odgojno-obrazovnu ulogu školske knjižnice.....	7
6. Uloga školskog knjižničara u poticanju čitanja	9
6.1. Motivacija za čitanje	9
6.2. Kreativne aktivnosti za poticanje čitanja kod učenika	11
7. Biblioterapija kao jedan od načina poticanja na čitanje u primarnom obrazovanju	12
8. Uloga školskih knjižničara u poticanju čitanja za vrijeme pandemije.....	14
9. Intervju sa školskom knjižničarkom Marijom Čelan-Mijić o ulozi školskog knjižničara u poticanju i razvijanju čitateljskih navika	15
9.1. Kreativne aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici OŠ Pujanki	18
9.1.1. Igra kao motivacija za druženje i čitanje	19
9.1.1.2. <i>Ključić oko vrata</i>	19
9.1.1.3. <i>Pripovijest o dr. Dolittleu</i>	21
9.1.1.4. <i>Bijeli jelen</i>	23
9.1.5. Posjeti pisca	26
9.1.6. Čitanje tematskih knjiga	27
9.1.7. Čitanje ne poznaje granice / Branje ne pozna meja	28

9.1.8. Čitanjem do zvijezda	29
9.1.9. <i>Harry Potter i tajna knjižnice</i>	30
10. Projekti poticanja čitanja.....	34
11. Zaključak.....	40
12. Literatura.....	42
Sažetak	45
Summary.....	46

1. Uvod

U vrijeme digitalnih medija često postavljeno pitanje je ima li knjiga još uvijek smisla? Zbog široke dostupnosti serija i filmova na pametnim telefonima, knjige su za dio ljudi prestale biti jedan od središnjih medija kako bi ispunili svoje slobodno vrijeme. Stoga nije neobično što se sve više ljudi pita ima li smisla čitati? Što čitanje knjiga nudi u usporedbi s jednostavnijim i zabavnijim oblicima dostupnim na internetu? Prije pedeset godina takvo bi pitanje bilo smiješno jer je tiskana knjiga bila izvor zabave, ali i središnje sredstvo za očuvanje i prijenos znanja. Zbog toga su čitanje i pisanje temelji ljudske civilizacije jer smo osim usmenom predajom i na taj način jedni drugima prenosili znanje i informacije. Osim toga, ljudima je izumom tiskarskog stroja, knjiga postala dostupna te su tiskarska tehnologija i razvoj pismenosti znatno doprinijeli rađanju individualizma, ali i kolektivnih društvenih pokreta. Danas čitamo više nego ikad prije, a kako nam je dostupno mnogo više sadržaja, čitanje je postalo ekstenzivnije. Sadržaje čitamo brzo i površno.¹

No, čitanje se ne može zamijeniti ni s čim drugim. Čitanje ima mnoge dobrobiti. Čitajući više vidimo i čujemo, proširujemo vokabular te tako možemo razmišljati o više stvari, lakše razumijemo druge, zadovoljniji smo i kreativniji te čitanjem knjiga učimo misliti vlastitom glavom. Čitanje nam pomaže da uočimo nova rješenja starih problema.²

Školska knjižnica kao nezaobilazan element rada svake škole ima znatnu ulogu u poticanju mladih na čitanje. Stoga se kao jedna od najvažnijih zadaća školske knjižnice nameće uloga školskih knjižničara u poticanju učenika na čitanje i održavanje čitateljskih navika. Primarni cilj školske knjižnice - odgojiti učenika, čitatelja ostaje nepromijenjen. Čitanje i upravljanje stečenim informacijama temeljna je vještina bez koje se ne može napredovati u suvremenom društvu.³

Školska knjižnica je ustanova čija je primarna zadaća poticanje čitanja. U ovom radu izložena je uloga školskog knjižničara u razvijanju i poticanju čitateljskih navika na kreativan način u primarnom obrazovanju. Kao primjer dobre prakse navedena je školska knjižnica OŠ Pujanki u Splitu. Knjižničarka Marija Čelan-Mijić, koju sam intervjuirala i iz prve ruke doznala s kojim se sve izazovima suočavaju školski knjižničari prilikom poticanja mladih na

¹ Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.

² Ibid.

³ Šuštar, K. (2022) Aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. *Varaždinski učitelj : digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 No. 10, str. 272-281.

čitanje, provodi mnoštvo kreativnih aktivnosti za poticanje čitanja. Svojom radom i suradnjom s razrednim i predmetnim nastavnicima nastoji svim učenicima približiti čitanje kao i ukazati im na važnost istoga.

2. Čitanje nije prirodan proces

Budući da je čitanje proizvod dešifriranja i razumijevanja, učiti čitati je teže nego što to ljudi misle. Da bi djeca naučila čitati trebaju razviti fonemsku osviještenost. Saznanje o tome da se riječi sastoje od manjih apstraktnih glasovnih jedinica ne dobivamo prirodno. Djeca trebaju razviti fonetske pojmove i primijeniti te vještine u tekstu. Predškolskoj djeci znatno pomažemo ako im čitamo. Učenje čitanja počinje prije nego što djeca uđu u formalno školovanje. Djeca koja imaju poticajna literarna iskustva od rođenja nadalje prednjače u razvoju vokabulara, u razumijevanju ciljeva čitanja te razvijanju svjesnosti o pisanim pojmovima. Djeca koja nemaju ranija literarna iskustva dolaze u vrtić ili školu kao rizična skupina koja neće uspjeti u čitanju.⁴

Važno je da se djeca s knjigom susretnu što ranije. Rana dob, odnosno razdoblje od prve do treće djetetove godine, razvojno je vrlo široko. Digitalna tehnologija ne može nadomjestiti čaroliju čitanja i osjećajne doživljaje koji se rađaju prilikom čitanja. Osim osjećaja sigurnosti i bliskosti, čitanjem pomažemo djeci u vježbanju koncentracije, obogaćujemo im fond riječi i širimo obzore te potičemo njihov intelektualni razvoj i radoznalost.⁵

Čitanje uvečer je po mnogim selima iščezlo, no mnogi roditelji u razvijenim zemljama i dalje uvečer naglas čitaju djeci. To uvelike utječe na intelektualni i emocionalni razvoj djece. Čitanjem u obitelji, djeci pomažemo da se razviju u bića koja misle i osjećaju i koja su sposobna za razumijevanje drugih. Čitajući pomažemo djeci proširiti i produbiti vokabular te ih učimo koncentraciji. Čitanjem zajedno s njima pomažemo im ulaziti u različite svjetove i sudbine te im tako pomažemo da svijet vide i razumiju očima koje su drukčije od njihovih.⁶

2.1. Čitanje je napor, ali i užitak

U suvremenom društvu, opsjednutom užitkom, riječ napor smo na neki način stigmatizirali, a užitak smo postavili na pijedestal. No, u životu je u pravilu tako da užitka nema bez napora. S čitanjem je slično, čitanje je napor, ali i užitak. U današnjem je vremenu

⁴ Reid Lyon, G. (2002) Zašto čitanje nije prirodan proces? *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 8 No. 28, str. 1-5.

⁵ Šauperl, L. (2007) Čitanje djeci rane dobi. *Child, kindergarten, family*, Vol. 13 No. 48, str. 22-23.

⁶ Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.

taj napor izraženiji jer se borimo sa zadržavanjem pozornosti koju nam potkopavaju mediji na zaslonima. Digitalna je civilizacija opsjednuta mjerenjem učinkovitosti zbog toga je važno s vremena na vrijeme pobjeći od natjecateljskih pritisaka. Knjige su izvrsno sredstvo za to. Uživajući dok čitamo, čitanje u nama budi onaj dio svijeta gdje se osjećamo ugodno i dobro.⁷

“Ponekad se pomoću dotad nepoznatih riječi, novih značenja poznatih riječi, novih konstrukcija i neobičnih rečenica, svijet sruši i onda se iznova sastavlja na nov i neočekivan način - pomoću, recimo to tako, kreativnog mišljenja, a onda se rode nove spoznaje i novi svjetovi. Čitanje knjiga je trening takvoga mišljenja. Čitanje knjiga je napor koji mi donosi užitek zbog toga što učim misliti.”⁸

2.2. Važnost čitanja u ranom djetinjstvu i predškolskoj dobi

U modernom vremenu čitanje djeci od najranije dobi je od velike važnosti. Iako je moderna tehnologija prisutna u svim sferama obrazovanja djece, činjenica je da čitanje ima značajnu ulogu u dječjem obrazovanju i budućem razvoju, kako kognitivnom tako i emocionalnom. Pri tome je roditeljska uloga neprocjenjiva. Čitanjem djeci u najranijoj dobi, roditelji osim što pomažu djetetu u razvoju vokabulara, kreativnosti, mašte, provode i kvalitetno vrijeme sa svojom djecom. No, za razvoj je čitalačkih vještina potrebno i poticajno okruženje. Ako djeca imaju priliku odrastati okružena knjigama i drugim tiskanim medijima te imaju priliku vidjeti čitanje odraslih, vjerojatnije je da će i oni sami razviti navike i vještine čitanja. Slušajući odrasle kako čitaju i čitajući zajedno s njima, dijete uči nove riječi, stvara rečenice i priče, obogaćuje svoj rječnik i razvija vještine čitanja. Od rane dobi dijete uči o svijetu oko sebe, čuje zvukove i glasove i iako ne razumije njihovo značenje sluša ton, način na koji se izgovaraju te samo počinje proizvoditi zvukove. Stoga je čitanje djetetu neophodno od samog rođenja u čemu roditelji imaju značajnu ulogu kao i odgajatelji i djelatnici knjižnice.⁹

Kroz povijest se mijenjao koncept o pismenosti. Od tradicionalnog shvaćanja da je dovoljno da osoba bude sposobna napisati svoje ime do modernog shvaćanju pismenosti koje

⁷ Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.

⁸ Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak, str. 106.

⁹ Pergar, M. (2020) Raising Awareness of the Importance of Reading to Early Childhood and Preschool Age Children through Lifelong Education of Parents. *Croatian Journal of Education : Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 22 No. Sp.Ed.3, str. 101-113.

ističe čitanje, slušanje, promatranje i govor te razne vještine opismenjavanja. U prošlosti se smatralo da dijete počinje učiti čitati tek kada krene u školu pa je škola imala primarnu ulogu u poučavanju čitanja i pisanja. No, zahvaljujući istraživanju u području neuroznanosti sada je poznato da razvoj vještina čitanja počinje već od rođenja djeteta. Osim što obogaćuje rječnik i govor, čitanje djeci omogućuje i maštu te kognitivni i emocionalni razvoj. Kad djeca i odrasli čitaju zajedno stvaraju posebnu vezu i bliskost, jačaju emocionalnu povezanost.¹⁰

Dijete koje je izloženo ranoj stimulaciji čitanja i razgovora imat će visoko razvijene vještine čitanja i govora do pete godine. Neuronske veze koje su se razvile u ranoj i predškolskoj dobi temelj su buduće nadogradnje djetetova učenja. No, osim što čitanje utječe na akademska postignuća ono utječe kao što je već ranije rečeno i na kognitivni razvoj, razvoj društvenih vještina, emocionalni razvoj, razvoj jezika, potiče pamćenje i pažnju, razvija maštu, jača samopouzdanje kao i povezanost djece i odraslih.¹¹

3. Školska knjižnica kao informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte

Obiteljska je sredina važna, no nije jedina koja dijete može pretvoriti u čitatelja. Razvoju čitateljskih sposobnosti mogu doprinijeti i društvene institucije kao što su škole i knjižnice. No, pitanje je jesu li osposobljene za to, dopuštaju li im to načini financiranja i jesu li spremne to činiti?¹²

Školska knjižnica predstavlja ključnu sastavnicu obrazovnog okruženja, pružajući učenicima i nastavnicima pristup raznovrsnom izboru književnih djela i informacija. Njezina je uloga tako višestruka. Prema Standardu za školske knjižnice ona je „informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole.“¹³

Djelatnost školske knjižnice ostvaruje se kao: odgojno-obrazovna, stručna knjižnična te kulturna i javna djelatnost.¹⁴

Rad s učenicima obuhvaća organizirano i sustavno upućivanje i poučavanje učenika o radu i korištenju školske knjižnice, razvijanje čitalačkih sposobnosti učenika kao i stvaranje i

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.

¹³ Tihi, V. (2023) *Knjižničarstvo*. Zagreb: Ustanova GLOSSA, str. 85.

¹⁴ Ibid.

njegovanje čitateljskih navika. Rad s učenicima obuhvaća i poučavnije za samostalno učenje kao i poučavanje učenika informacijskoj pismenosti.¹⁵

Knjižničar je osoba koja ima znanje i pristup resursima te na taj način doprinosi planiranju i realizaciji nastavnog sata ili određenog projekta. Hibridna uloga učitelja knjižničara je da on djeluje na granici između nastavne prakse i prakse knjižničarstva. Kad se knjižničar pridruži timu učitelja kako bi planirali nastavu, on je u poziciji prenijeti ideje i resurse iz prakse knjižničarstva u praksu učitelja. Učitelj tako koristi određene ideje u svojim učionicama, a one utječu na učenje i postignuće učenika. Učitelj knjižničar tako pridonosi planiranju svojim znanjem, radom, podrškom, dostavom materijala, *brainstormingom* kao i poznavanjem tehnologije. Ova kombinacija znanja i prakse omogućila je vrstu podrške koju učitelji cijene dok planiraju nastavu u učionici.¹⁶

No, uz sve navedeno nameće se jedan od glavnih ciljeva knjižnice, riječ je o poticanju svih vrsta čitanja kao i razvijanja, produbljivanja i zadržavanja čitateljskog interesa učenika te razvoju informacijske pismenosti i cjeloživotnih vještina. Razvoj čitateljske pismenosti ima ključnu ulogu u obrazovanju pojedinaca i cjeloživotni je proces. Čitateljska pismenost doprinosi kognitivnom, emocionalnom i socijalnom razvoju pojedinaca te potiče i razvoj kritičkog razmišljanja, a ova vještina omogućava mladima da sagledavaju različite perspektive i da postepeno razvijaju vještinu donošenja odluka. Čitanje tako pruža izvor zadovoljstva i samopouzdanja. Školska knjižnica svojom građom, prostorom, opremom i obučanim osobljem postaje mjestom koje potiče razvoj čitateljske pismenosti te doprinosi stvaranju informiranih pojedinaca koji su sposobni suočiti se s izazovima suvremenog društva.¹⁷

4. Uloga školskog knjižničara u odgojno-obrazovnom procesu

Mladi su prepoznati kao posebna kategorija korisnika. Njihove informacijske potrebe i interesi proizlaze iz školskih obveza, bavljenja određenim hobijima te načinima na koje provode slobodno vrijeme. Mladi uče izražavati vlastito mišljenje, slušati druge, postaju

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Kimmel, Sue C. (2012) Seeing the Clouds: Teacher Librarian as Broker in Collaborative Planning with Teachers, *School Libraries Worldwide*. Vol. 18, No. 1, str. 87-96.

¹⁷ Šuštar, K. (2022) Aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. *Varaždinski učitelj : digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 No. 10, str. 272-281.

svjesni budućnosti i počinju je planirati, u tom razdoblju razvijaju moralni kod koji će primjenjivati tijekom cijeloga života. Upravo na tom području knjižnica može svojim uslugama i programima omogućiti mladima da se razviju, sazriju i lakše prožive to razdoblje života. Kako bi usluge za mlade bile kvalitetne treba raditi s njima, a ne za njih. Mladi trebaju biti uključeni u osmišljavanje programa i usluga.¹⁸

Ono što se podrazumijeva pojmom cjeloživotno učenje je naučiti imati svoj kritički stav. Način na koji knjižničar može utjecati na učenike je kroz izvannastavne aktivnosti. Može organizirati sadržajno raznovrsne večeri oblikovane prema interesima učenika. Može organizirati različite radionice, filmske večeri, susrete s književnicima, glumcima, pjevačima, novinarske i dramsko-scenske skupine itd. Rad u navedenim aktivnostima mora biti spontan, dinamičan i raznovrstan. Na ovaj način knjižnica prestaje biti neinspirativna i strogo formirana ustanova. Postaje mjestom mašte, stvaranja, igre. Knjižnica tako ispunjava viziju suvremene škole. Vrlo je važno promijeniti načine učenja i podučavanja. Učenike je potrebno usmjeriti na kreativno djelovanje te ih poticati na kritičko mišljenje kako bi bili osposobljeni za rješavanje problema u budućnosti.¹⁹

Školska knjižnica tako postaje potpora odgojno-obrazovnom procesu te knjižničari imaju mogućnost učenicima otvoriti vrata svijeta učenja bez pritiska ocjenjivanja. Knjižnica je jedini prostor u školi koji predstavlja i mjesto učenja i susreta, ali i mjesto opuštanja, zabavljanja, maštanja, stvaranja. Na školskom je knjižničaru kao važnoj figuri da kroz kreativne metode i modele podučavanja, izvannastavne aktivnosti, projekte kao i upotrebu tehnologija utječe na učenikovu prosudbu važnosti čitanja, znanja, knjige kao i same knjižnice.²⁰ Omogućujući interdisciplinarnan pristup nastavi, a takav pristup potiče istraživački duh i učenikovo kritičko mišljenje knjižnica ostvaruje svoju ulogu.²¹

5. Kreativnost kroz odgojno-obrazovnu ulogu školske knjižnice

Školska knjižnica je prostor koji može ponuditi uvjete za stvaralačko učenje, doživljavanje i razmišljanje. Funkcionalno uređena školska knjižnica nudi učenicima prostor

¹⁸ Stropnik, A. (2013) *Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.

¹⁹ Cindrić, E. (2018) *Školska knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za kulturologiju.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

za kreativno izražavanje, individualno i grupno crtanje, pisanje, slušanje priča, glazbe, gledanje filmova itd. Upravo su inovacija i kreativni pristupi temeljni pokretači napretka. Pokretač svega je dobro osmišljen kreativan rad školskog knjižničara. Učenicima se u pogodnoj pedagoškoj atmosferi školske knjižnice daje prilika da riječ, rečenicu ili ulomak knjige promatraju različito. Na taj se način učenici izražavaju individualno. Pristup obrade lektirnih sadržaja je uvijek drukčiji od uobičajenog i to na kognitivnom i emocionalnom planu. Kako bi učenike pripremili na kreativni pristup i obradu knjižničari mogu s učenicima provesti nekoliko vježbi za razvijanje njihovih kreativnih sposobnosti poput: sastavljanja riječi, stvaranja neuobičajenih i originalnih riječi na osnovi činjenica, neobične uporabe riječi, davanje naslova slici, karikaturi, tekstu, pisanje priča o slici, vježba dovršavanja priče, vježba fantazije, liste pitanja, oluja mozgova itd. Školski knjižničar ima slobodu da planira svoje kreativne radionice prema dobi svojih korisnika kao i mogućnostima što ih nudi prostor školske knjižnice.²²

Težište rada u školi odnosi se na osposobljavanje učenika za samoučenje, a u tome su prostor školske knjižnice i obrazovani knjižnični djelatnik nezaobilazni čimbenici. Budući da je kreativnost suprotna davanju gotovih znanja kako bi knjižnica ostvarila svoju odgojno-obrazovnu ulogu knjižničar mora realizirati sljedeće zadatke: treba biti pristupačan svim učenicima, nastavnicima i osoblju škole, buditi istraživački duh učenika, razvijati kreativnim pristupima naviku čitanja, stvarati uvjete za učenje, organizirati i pomagati rad slobodnih aktivnosti, uvoditi inovativne pristupe u nastavni proces, sadržajem i opsegom knjižničkog fonda zadovoljiti zahtjeve nastavnih planova i programa kao i individualne interese korisnika itd. Odgojno-obrazovni zadatci mogu biti ostvareni izravno ili neizravno. Izravno u komunikaciji školskog knjižničara i učenika, a neizravno uz sudjelovanje drugih nastavnika u organizaciji i pripremi nastave. No, školska knjižnica kao informacijsko središte pruža niz pogodnosti upravo za rad bez posredništva nastavnika. U procesu kreativnog rada učenicima se omogućuje da upotrebljavaju različite izvora informacija kako bi došli do novih znanja, ideja i rješenja. Kako bi ostvario uspjeh knjižničar treba poznavati svoje korisnike i njihove interese. Načini na koje može otkriti učeničke interese su: praćenje korisničkih zahtjeva, razgovor s korisnikom kao i uvažavanje prijedloga za nabavu knjiga.²³

²² Šeta, V. (1995) Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici // *Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici: zbornik radova / Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Crikvenica.*

²³ Lasić-Lazić, J. (1995) Kreativnost kroz odgojno-obrazovni aspekt školske knjižnice // *Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici: zbornik radova / Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Crikvenica.*

U području nastave knjižnica postaje integralni dio obrazovnog procesa, a ona ima i pokretačku ulogu u modernizaciji i približavanju nastave zahtjevima suvremenog društva. Upravo ona može omogućiti kreativnost i stvaralaštvo svojih učenika.²⁴

6. Uloga školskog knjižničara u poticanju čitanja

Zadaća odgoja u najširem smislu u kojem svoju zadaću ima postojeći školski sustav je kako razvijati kulturu čitanja na prirodan način. No, često propisana literatura, obvezatna školska lektira odbija učenike od knjige. Ipak, mogli bismo reći da je u odnosu na školu prostor školske knjižnice prostor slobode. Ona je prostor koji mladom čitatelju može pružiti pregršt zanimljivih sadržaja i poticaja. Školska knjižnica je okruženje u kojem djeca i mladi mogu osmišljeno provoditi svoje vrijeme te otkriti svoje ukuse i interese, a raznovrsnim aktivnostima knjižničara rade na razvoju tih interesa. Način na koji to postižu je da kroz kreativne aktivnosti, preko iskustvenog i emocionalnog doživljaja motiviraju djecu i mlade na čitanje te im pomažu u prevladavanju otpora prema knjizi.²⁵

Katja Šuštar (2022), školska knjižničarka, uočila je u svom radu s djecom kako se motivacija za čitanje u primarnom obrazovanju smanjuje, osobito na prijelazu iz nižih razreda u više. Različitim motivacijskim pristupima i metodama može se potaknuti učenike na čitanje. Kreirajući različite aktivnosti Katja je željela približiti čitanje što većem broju učenika potičući njihovo samoizražavanje. Redoviti korisnici školske knjižnice pokazali su više entuzijazma u sudjelovanju u čitateljskim aktivnostima od povremenih korisnika. Njima je bilo potrebno više poticaja. Ako su bili pohvaljeni u nekoj aktivnosti, njihov interes za sudjelovanjem je značajno porastao.²⁶

6. 1. Motivacija za čitanje

Knjižničar je pozitivni posrednik između učenika i knjige. San je svakog knjižničara kod učenika postići isto ono zadovoljstvo koje je i sam osjetio dok je čitao književno djelo.

²⁴ Ibid.

²⁵ Javor, R. (1999) *Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

²⁶ Šuštar, K. (2022) Aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. *Varaždinski učitelj : digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 No. 10, str. 272-281.

Formiranje djeteta u čitatelja započinje još u predškolskoj dobi gdje se preko slikovnica uvodi u slojevit svijet književnih djela. Čitateljem se postaje najčešće u školskoj dobi uz uvjet da je prije toga potpuno usvojena vještina čitanja. Kako bi održao zanimanje za čitanje koje opada već u petom razredu osnovne škole zbog opterećenosti učenika nastavnim gradivom i nedostatkom slobodnog vremena školski knjižničar treba različitim aktivnostima poticati učenike na čitanje. To može postići izbjegavanjem strogosti, održavanjem pozitivnog ozračja u knjižnici, poticajnim radionicama, izložbama učeničkih radova itd. Knjižničar nikada ne smije prisiljavati učenike na čitanje, kritizirati učenikov čitateljski ukus ili nametati svoj čitateljski kriterij.²⁷

Učenike se na čitanje može motivirati vanjskim ili unutarnjim motivima. Vanjsku motivaciju potiču različiti vanjski faktori poput pohvala, nagrada, ocjena itd., a unutarnja motivacija dolazi iz unutarnjih potreba i želja pojedinca. Dobro planiranim aktivnostima školski knjižničar može potaknuti učenike na pozitivan odnos prema čitanju.²⁸

Motivacija za čitanje se može izvesti na različite načine, a najviše ovisi o vrsti djela i dobi učenika. Učenike možemo motivirati za čitanje prije čitanja lektirnog djela, tijekom i nakon čitanja. Dobar način motivacije prije čitanja djela je preporuka knjiga među razredima izradom i dijeljenjem lektirnog plakata. Korice knjige mogu poslužiti za stvaranje pretpostavki o sadržaju knjige. Promatranjem naslovnice učenici mogu odgovoriti na nekoliko pitanja prije čitanja književnog djela. Učenicima se može zadati i zadatak da predvide o čemu će biti riječ u knjizi na temelju nekih osobina likova, motiva i sl. Jedan od načina motivacije je i pisanje pisma. Poznata hrvatska spisateljica i učiteljica Sanja Polak osmislila je kreativan način da se učenike motivira na istraživanje knjige *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Učenici su trebali zamisliti da su najbolji poznavatelji Hlapića i uz pomoć pisma u kojem se nalaze upute kako da pristupe djelu trebali su pripremiti svoje izlaganje. Kako bi djeca ostala motivirana za čitanje potrebno ih je naučiti strategijama čitanja te kako da bolje raspolažu vremenom da bi knjigu na vrijeme pročitali. Načini na koje se učenike može motivirati tijekom čitanja lektirnog djela su: učiteljevo ili knjižničarevo čitanje i pripovijedanje lektire, čitanje u nastavcima, metoda *cliffhanger*, praćenje napretka, čitateljski

²⁷ Tomić, V. (2002) Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj) / *Školska knjižnica i kvalitetna škola; Prostor i mediji ; Poučavanje radosti čitanja : [zbornik radova]* / 14. proljetna škola školskih knjižničara, Crikvenica.

²⁸ Šuštar, K. (2022) Aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. *Varaždinski učitelj : digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 No. 10, str. 272-281.

fokus, vođenje bilješki tijekom čitanja, čitanje u dogovoreno vrijeme i sl. Kako bi kod učenika potaknuli osjećaj smislenosti nakon čitanja knjige knjižničari ili učitelji trebaju ih motivirati i nakon čitanja lektirnog djela. Mogu ih potaknuti da pročitano povežu s današnjicom, razgovarajući o sličnostima i razlikama. Mogu im predložiti da potraže knjige za čitanje istog autora ili slične tematike ili ih mogu potaknuti da pronađu mudrosti iz knjige i da ih upotrijebe u svakodnevnom govoru. Mogu organizirati i susrete s piscima i sl. Motivirajući djecu pripremaju ih za recepciju djela te im tako razvijaju znatiželju i kreativnost. Svako dijete zahtijeva drukčiji pristup jer je svako dijete različito i različite strategije ga motiviraju, stoga ih je važno u svom radu mijenjati.²⁹

6. 2. Kreativne aktivnosti za poticanje čitanja kod učenika

Knjižničari u školskim knjižnicama provode različite aktivnosti kako bi učenike motivirali na stjecanje navike čitanja. Aktivnosti se uglavnom provode nakon nastave. Aktivnosti koje se mogu primjenjivati u radu su: neprestano upoznavanje učenika s građom školske knjižnice, rubrika preporučenih, popis prijedloga za čitanje, izložbe u školskoj knjižnici, nagradni kvizovi o knjigama, književne zagonetke, književne čajanke i okrugli stolovi, kvizovi, knjižničarski klubovi, čitateljska kućica itd.³⁰

Razlozi zbog kojih učenici zaziru od knjige su obvezna lektirna djela, tematska i žanrovska neraznolikost djela te zamorno pisanje kao i vrednovanje lektirnih dnevnika. Monotoni pristupi obrade lektire u sklopu nastave književnosti odbijaju učenike od čitanja i vraćanja knjizi u budućnosti. Školska knjižnica je ključno mjesto za motivaciju učenika, a knjižničar to može postići u suradnji s učiteljima. Budući da je motivacija ključna pretpostavka za nastavak čitanja, provođenjem različitih tehnika motivacije poput: povezivanje knjige sa životima i različitim životnim iskustvima, zapisivanje mudrosti, pisanje pisama ili intervjua s autorima itd. knjižničari i učitelji mogu pridonijeti stjecanju navike čitanja provođenjem navedenih aktivnosti. Prilikom organiziranja kreativnog lektirnog sata krajnji cilj treba biti stimulacija učenika za čitanje i razvoj kreativnih vještina.³¹

²⁹ Gabelica, M; Težak, D. (2019) *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.

³⁰ Šuštar, K. (2022) Aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. *Varaždinski učitelj : digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 No. 10, str. 272-281.

³¹ Gabelica, M; Težak, D. (2019) *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.

7. Biblioterapija kao jedan od načina poticanja na čitanje u primarnom obrazovanju

Čitanje književnih tekstova jedan je od najučinkovitijih oblika razvijanja empatije. Čitanjem se možemo uživljavati ne samo u priče, nego možemo provoditi i vježbe u propitivanju samoga sebe i svojih uvjerenja. Za razliku od gledanja filma uživljanje traje dulje kad čitamo, zato čitanjem intenzivnije vježbamo sposobnost dugotrajne koncentracije. Kad čitamo u mislima moramo tek stvoriti što je u filmovima već prikazano. Razvijanje empatije je stoga intenzivnije prilikom čitanja, nego prilikom gledanja filmova. Empatija se ne razvija automatski za njezin su razvoj potrebni iskustvo i vježba.³²

Knjižničari neprestano traže nove načine u radu s djecom i mladima, a jedan od načina je provođenje literarne biblioterapije.³³ Tematizirajući psihički, ali i fizički svijet književnoga lika, njegove misli i raspoloženja, ali i njegovo fizičko djelovanje, književni se lik stavlja u središte promatranja. Literarnu biblioterapiju upotrebljavaju i educirani nastavnici i pripadnici sličnih profesija kako bi na temelju uvida stečenog interpretiranjem polaznog teksta mogli pomoći učenicima.³⁴ Kroz čitanje učenici obrađuju različite informacije iz pisanih izvora te izgrađuju razumijevanje o različitim temama. Čitajući različite izvore, razvijaju različite perspektive i shvaćanja te postaju otvoreniji prema različitim idejama i svjetonazorima. Čitanjem književnih djela različitih žanrova mogu se empatično povezati s likovima i njihovim iskustvima te na taj način proširiti svoj pogled na svijet. Možemo zaključiti kako je čitanje važan način stjecanja znanja i razumijevanja te može imati važnu ulogu u razvoju učeničkih kognitivnih vještina kao i svjetonazora.³⁵

Dakle, biblioterapija je oblik terapijske prakse koji koristi čitanje knjiga kao sredstvo za poboljšanje emocionalne i mentalne dobrobiti djece i mladih. Potrebno je pristup i odabir literature prilagoditi njihovim potrebama. Nakon čitanja slijedi razgovor o pročitanom i identifikacija problema.³⁶

³² Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.

³³ Mikuletič, N. (2010) Biblioterapija u školskoj knjižnici ili razgovor o knjizi. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, Vol. 53 No. 2, str. 133-140.

³⁴ Matanović, M. (2020) *Biblioterapija u teoriji i praksi*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.

³⁵ Mikuletič, N. (2010) Biblioterapija u školskoj knjižnici ili razgovor o knjizi. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, Vol. 53 No. 2, str. 133-140.

³⁶ Bašić, I. (2021) *Biblioterapija i poetska terapija - priručnik za početnike*. Zagreb: Školska knjiga.

Čitanje literarnih tekstova pobuđuje kod čitatelja sljedeće procese: *identifikaciju, projekciju, katarzu i uvid*. *Identifikacija* je od svih navedenih procesa najvažnija jer ako do nje dođe čitatelj očima lika može promatrati i ispitivati vlastite stavove te tako doživjeti emocionalno olakšanje. Ključ za rješavanje vlastitih problema za čitatelja može biti i konflikt u priči. Kroz konflikt u priči, čitatelj dolazi do uvida.³⁷

Literarni se tekstovi mogu vrlo korisno upotrijebiti i kao preventivno sredstvo za smanjenje emocionalne napetosti. Dakle, planiranom i pripremljenom razrednom raspravom o pažljivo odabranom literarnom tekstu učenicima se može pomoći u razumijevanju vlastitih i tuđih osjećaja i ponašanja. Takva grupna rasprava, pisanje ili crtanje potaknuto tekstem i razgovorom o njemu može dovesti do smanjenja emocionalne napetosti.³⁸

Na osnovi vješto odabranog literarnog predloška, prilagođenoga dječjem uzrastu, problemima i interesima, djeca će spontano i bez poteškoća razgovarati o doživljajima i osjećajima likova iz teksta, ali i o onome što sama osjećaju. Osim razgovora na osnovi literarnog predloška učenik može pisati sastavke, crtati ili igrati uloge.

Tijekom terapijskog obrađivanja književnih tekstova atmosfera u školskoj knjižnici treba biti opuštajuća. Manje grupe pružaju učenicima osjećaj sigurnosti i potiču na otvoreno dijeljenje iskustava. Važno je da školski knjižničar usmjerenim pitanjima potiče učenike na dijalog i da ih osvijesti kako sve emocije treba prihvatiti kao prirodne. Biblioterapija u školskoj knjižnici tako postaje iskustvo koje potiče emocionalnu povezanost s književnim djelima, razvija samosvijest i pruža prostor za izražavanje unutar školske zajednice.³⁹

Terapeutske priče imaju skrivene poruke i time lakše i izravnije dolaze do unutarnjih sadržaja djece i mladih te im pomažu u razvijanju samopouzdanja kao i u razvijanju čitateljskih sposobnosti i poticanju čitateljskih navika.⁴⁰

³⁷ Barath, A., Matul, D., Sabljak Lj. (1996) *Korak po korak do oporavka : priručnik za kreativne susrete s djecom u ratnim i poslijeratnim vremenima*. Zagreb: Tipex.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Skočić Mihić, S. (2014) Biblioterapija u inkluzivnoj praksi. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 20 No. 75, str. 30-31.

8. Uloga školskih knjižničara u poticanju čitanja za vrijeme pandemije

Vrijeme pandemije bilo je izazovno vrijeme i za rad knjižnica. No i tada su se knjižničari iskazali. Tijekom pandemije školski knjižničari suočili su se s brojnim izazovima i tako pružili potporu odgojno-obrazovnom procesu. Osigurali su *online* resurse poput e-knjiga, digitalnih časopisa, a izradili su i popis korisnih adresa za preuzimanje e-knjiga. Budući da svaka knjižnica ima svoje specifičnosti, tako su oblikovale i svoje mrežne stranice. U osnovnim i srednjim školama knjižničari su na svoje stranice postavljali korisne materijale, ali organizirali su i tematske izložbe kao i edukativne radionice. Pozivali su na gledanje kazališnih predstava kao i na sudjelovanje u virtualno organiziranim susretima s književnicima. Kako bi korisnicima ispunili slobodno vrijeme knjižničari su na svoje stranice postavljali i zabavni sadržaj poput poveznica za filmove, glazbu, *online* tečajeve itd.⁴¹

Uz potrebu školskih knjižnica za prilagodbom, primarni cilj školske knjižnice - odgojiti učenika, čitatelja ostaje nepromijenjen. Čitanje i upravljanje stečenim informacijama temeljna je vještina bez koje se ne može funkcionirati i napredovati u suvremenom društvu. Za vrijeme pandemije knjižnice su morale pronaći najbolje načine kako bi služile svojim školskim zajednicama. Za vrijeme pandemije nastalo je nekoliko kvalitetnih virtualnih knjižnica na čijim se stranicama mogu uočiti sve važne sastavnice virtualnih knjižnica: stranica Knjižnice Osnovne škole Markovac, III. osnovne škole Čakovec te Osnovne škole Monte Zaro iz Pule.

Kako bi školske knjižnice mogle i dalje ispunjavati svoju ulogu u odgojno-obrazovnom procesu i biti spremne na sve izazove školski se knjižničari trebaju redovito obrazovati. Trebaju biti prilagodljivi i spremni prihvatiti sve inovacije suvremenog doba.⁴²

⁴¹ Mesić Muharemi, N.; Renić Z.; Strija J. (2021) Školske knjižnice u virtualnom svijetu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, Vol. 64 No. 1, str. 303-317.

⁴² Ibid.

9. Intervju sa školskom knjižničarkom Marijom Čelan-Mijić o ulozi školskog knjižničara u poticanju i razvijanju čitateljskih navika

Za potrebe ovog rada sastala sam se sa školskom knjižničarkom OŠ Pujanki i savjetnicom Marijom Čelan-Mijić kako bih iz prve ruke saznala nešto više o njezinom iskustvu u provođenju kreativnih aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. Na sljedećim stranicama nalazi se intervju s knjižničarkom kao i kreativni primjeri iz prakse.

Kako biste opisali svoju ulogu u poticanju čitanja kod djece?

U današnje vrijeme tehnologije i društvenih mreža uloga knjižničara, kao spona između čitatelja i knjige, veoma je bitna. Kao školski knjižničar potrebno je imati sve više kompetencija kako bi privukli nezainteresirane učenike.

Moja je uloga u podršci i razvoju čitanja kod djece ključna i obuhvaća različite zadatke i odgovornosti. Navest ću nekoliko ključnih aspekata: odabir raznolike literature, organizacija književnih događanja, suradnja s nastavnicima, kreiranje poticajnog okruženja poput kutka za čitanje, individualna podrška te poticanje suradnje s roditeljima.

Osiguravam da školska knjižnica bude ugodno mjesto koje potiče ljubav prema čitanju. Organiziram prostor tako da bude privlačan, s udobnim mjestima za čitanje, jasnim oznakama i dobro organiziranim policama knjiga. Biram raznolike knjige koje odražavaju interese, različite žanrove i različite razine čitalačke vještine djece. Cilj mi je osigurati da svako dijete može pronaći nešto što ga zanima i potiče na čitanje. Radim i u suradnji s učiteljima kako bih podržala kurikulum i nastavne planove, pružajući dodatne resurse i knjige koje nadopunjuju gradivo. Suradnja s učiteljima pomaže usklađivanju školske knjižnice s potrebama učenika. Također, organiziram događanja poput čitanja priča, književnih kvizova ili posjeta književnika kako bih potaknula interes djece za čitanje. Takva događanja stvaraju uzbudljivu atmosferu oko knjiga. Pružam individualnu podršku učenicima koji imaju izazove u čitanju. Sudjelovala sam i u prilagodbi lektira i udžbenika za dopunski i individualizirani rad te učenicima s poteškoćama u čitanju pružam dodatne materijale koji im mogu pomoći. Moj je cilj kao školske knjižničarke stvaranje inspirativnog okruženja koje potiče ljubav prema čitanju, podržava razvoj čitalačkih vještina i doprinosi općem obrazovnom iskustvu djece.

Koje metode i strategije koristite kako biste potaknuli ljubav prema čitanju među učenicima?

Poticanje ljubavi prema čitanju među učenicima zahtijeva raznovrsne metode i strategije koje mogu biti prilagođene različitim dobnim skupinama i interesima. Navest ću nekoliko metoda i strategija koje često koristim u radu: raznovrsnost knjižnične zbirke, čitanje naglas, sudjelovanje u događajima poput Čitanje pod zvijezdama, Natjecanje u čitanju naglas itd., formiranje književnih klubova, dodjeljivanje nagrada za čitanje, povezivanje s tehnologijom i slično.

Važno je osigurati raznolikost žanrova, autora, kultura i tema te redovito čitati priče naglas u razredu ili u knjižnici kako bi se potaknula ljubav prema pisanoj i govorenoj riječi. Važno je i održavati motivaciju za čitanje priznavanjem postignuća učenika u području čitanja, primjerice dodjelom pohvalnica ili nagrada. Za vrijeme pandemije povezali smo se i s tehnologijom te koristimo digitalne platforme i aplikacije koje podržavaju čitanje, poput e-knjiga ili interaktivnih lektira. Ove metode i strategije ne samo da potiču čitanje među učenicima već i stvaraju poticajno okruženje koje podržava razvoj čitalačkih vještina i ljubavi prema knjigama.

Kako pristupate individualnim potrebama učenika kada je riječ o razvoju čitalačkih vještina?

Pristupanje individualnim potrebama učenika u razvoju čitalačkih vještina zahtijeva pažljiv i prilagođen pristup. Kako bih pružila podršku svakom učeniku razgovaram s učiteljima i stručnom službom. Na taj način imam bolji uvid o specifičnim izazovima ili potrebama učenika u kontekstu školskog programa. Razvijam individualne planove čitanja za učenike s posebnim potrebama. Prilagođavam lektiru prema čitalačkim sposobnostima i interesima svakog učenika. Također, kao jedan od autora prilagođenih udžbenika i lektira (Sijač sreće, Divlji konj, Ljeto na jezeru Čiču, Hrabrica i udžbenika za Hrvatski jezik) surađujem s učiteljicama razredne i predmetne nastave kako bi učenicima olakšali čitanje te postigli čitanje s razumijevanjem, ali i emocionalni doživljaj teksta.

Na koji način surađujete s učiteljima kako biste integrirali čitanje u različite nastavne predmete?

Kako bih integrirala čitanje u različite nastavne predmete analiziram nastavne planove i kurikulum kako bih uočila prilike za integraciju čitanja. To može uključivati odabir knjiga ili tekstova koji nadopunjuju predmete ili teme. Održavam otvorenu i redovitu komunikaciju s učiteljima kako bismo dijelili ideje. Osiguravam im pristup resursima kao što su knjige, e-knjige, članci i materijali koji podržavaju nastavu i omogućuju integraciju čitanja. Pružam preporuke o određenim književnim djelima koja se mogu koristiti kao dopuna gradivu. S učiteljima sudjelujem u suradničkim projektima poput Čitanjem do zvijezda, Naša mala knjižnica, Natjecanje u čitanju naglas, Razmjena straničnika itd. Sve navedeno doprinosi uspješnoj integraciji čitanja u različite nastavne predmete, što rezultira boljim razumijevanjem gradiva.

Kako potičete raznolikost u odabiru knjiga kako biste zadovoljili različite interese i razine čitalačkih sposobnosti učenika?

Prilagođavam svoj odabir knjiga prema nastavnim planovima i ciljevima nastave. Organiziram čitateljske klubove i diskusije kako bih potaknula učenike da razgovaraju o knjigama koje su pročitali. Postavljam pitanja koja potiču razmišljanje o raznolikosti i potičem učenike da dijele svoja razmišljanja o knjigama. Na inicijativu učenika pojedini naslovi su postali lektirni poput Kapetan Gaćeša, Čovpas, Gregov dnevnik itd. Navedena djela savršeni su temelj za daljnje čitanje. Povremeno provodim ankete i tražim povratne informacije od učenika kako bih saznala njihove interese i želje te kako bih prilagodila ponudu knjiga prema njihovim preferencijama.

Koristite li tehnologiju kao sredstvo za poticanje čitanja među učenicima?

Korištenje tehnologije kao sredstva za poticanje čitanja među učenicima može biti izuzetno učinkovito, stoga je koristim. Jedan od načina je korištenje audio knjiga kao podrške u čitanju, osobito za učenike s poteškoćama u čitanju. Pružam učenicima pristup e-knjigama, integriram edukativne igre koje potiču čitanje i razumijevanje teksta. Ove igre mogu uključivati kvizove, interaktivne priče i druge aktivnosti koje čine čitanje zabavnim i poučnim. Kako bi se proširilo iskustvo čitanja ponekad koristim interaktivne e-knjige koje nude dodatne zvučne i vizualne elemente. Još jedan od poticajnih načina upotrebe tehnologije je i

pristup e-knjigama putem VR platformi što omogućuje čitanje teksta direktno unutar virtualnog okoliša. Posljednjih godina pojavile su se različite inicijative koje pokušavaju kombinirati čitanje s virtualnom stvarnošću. Iako tradicionalne VR naočale nisu specifično dizajnirane za čitanje, razvijaju se razne aplikacije i iskustva koja pokušavaju iskoristiti prednosti VR-a kako bi unaprijedila iskustvo čitanja.

Potičete li suradnju između školske knjižnice, roditelja i lokalne zajednice kako biste stvorili poticajno okruženje za čitanje?

Suradnja između školske knjižnice, roditelja i lokalne zajednice ključna je u stvaranju poticajnog okruženja za čitanje. Stoga, potičem suradnju između školske knjižnice, roditelja i lokalne zajednice na način da sudjelujem u inicijativama zajednice koje potiču čitanje. Također, surađujem s lokalnim knjižnicama i piscima kako bismo zajedno organizirali događanja, radionice i promocije čitanja. Surađujem i s lokalnim vrtićem kako bi se predškolci upoznali sa školom i školskom knjižnicom. Suradnja između školske knjižnice, roditelja i lokalne zajednice podržava zajednički cilj - razvijanje ljubavi prema čitanju kod učenika.

Kako mjerite uspjeh svojih aktivnosti u poticanju čitanja i koji su ključni pokazatelji uspješnosti?

Ključni pokazatelji uspješnosti mogu varirati ovisno o ciljevima i specifičnostima provedenih aktivnosti, ali neki općeniti pokazatelji uključuju praćenje sudjelovanja učenika u čitateljskim aktivnostima poput književnih klubova, čitanja naglas, diskusija o knjigama i drugih sličnih programa; povećanje broja posuđenih knjiga; povećanje razine motivacije za čitanje; povratne informacije učitelja i učenika kao i provođenje anketa među učenicima, roditeljima i učiteljima kako bih dobila povratne informacije o dojmovima, željama i potrebama vezanim uz čitanje. Redovito praćenje navedenih pokazatelja pomaže mi u prilagodbi pristupa.

9.1. Kreativne aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici OŠ Pujanki

Marija Čelan-Mijić, školska knjižničarka OŠ Pujanki, kreativnim je aktivnostima htjela potaknuti čitanje kod učenika. Tijekom planiranja aktivnosti vodila je računa o željama,

interesima i čitateljskim sposobnostima učenika. Osmišljavanjem raznovrsnih aktivnosti u suradnji s razrednim i predmetnim nastavnicima željela je doprijeti do učenika te na taj način potaknuti njihovo kreativno samoizražavanje. U nastavku su navedene neke od kreativnih aktivnosti za poticanje čitateljskih navika.

9.1.1. Igra kao motivacija za druženje i čitanje

Društvene igre mogu biti izuzetno dobar način motiviranja učenika za druženje kao i za poticanje čitanja kod djece i mladih. Povezivanje igre s druženjem i čitanjem može stvoriti pozitivan i poticajan okvir za razvijanje ljubavi prema knjigama. Uz pomoć društvenih igara učenike se može potaknuti na druženje s vršnjacima, istraživanje, uočavanje, zaključivanje, pamćenje, a integriranje čitanja u igru može biti izuzetno kreativan način poticanja učenika na čitanje. Učenici čitaju zadane knjige kako bi se bolje pripremili za svoje uloge ili kako bi stvorili vlastite priče unutar igre. Društvena igra na taj način pozitivno utječe na razvijanje kritičkog stava i osposobljava učenike za samostalno rješavanje problema. Igram se potiče timski rad, a sudjelujući u takvim igrama učenici uviđaju koliko je važno pročitati zadano književno djelo s razumijevanjem jer samo tako mogu pobijediti.⁴³

9.1.1.2. Ključić oko vrata

Učenici četvrtog razreda OŠ Pujanki trebali su pročitati lektirno djelo *Ključić oko vrata*, Nikole Pulića. Lektiru su obradili u prostoru školske knjižnice kao *Escape room*. Dan ranije učenici su morali odgonetnuti svoj tim uz pomoć različitih znakova. Kako bi se razlikovali timovima su dodijeljene različite boje (zelena, plava, crvena i žuta). Svaki tim je trebao odabrati svoga predstavnika, a zatim su uslijedili različiti kreativni zadatci. U prvom zadatku učenici su trebali pronaći papir s križaljkom u boji svog tima.

⁴³ Školski portal Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/iz-ucionice/igra-kao-motivacija-za-druzenje-i-citanje/> [30. prosinca 2023.]

Slika 1. Križaljke za svaki tim⁴⁴

Drugi zadatak bio je da riješe zagonetku. Rješenje je bio predmet ispod kojeg se nalazio ključić s novom uputom. U uputi se nalazila obavijest da trebaju pronaći škrinjicu omotanu bojom tima. Škrinjicu su potom otključali ključićem i unutra su pronašli pitanja na koja su trebali odgovoriti kako bi dobili rješenje u križaljci. Rješenje je glasilo „ispod stolice“. Ispod stolice su pronašli uputu s novim zadatkom. Uz pomoć asocijacija učenici su trebali otkriti o kojem je dijelu Zagreba riječ i pronaći ga u knjižnici. Na poledini natpisa dijela Zagreba bio je zadan matematički zadatak čijim su rješenjem učenici dobili drugi dio lozinke. Prvi dio lozinke dobili su poznavanjem sadržaja lektirnog djela. Tim koji je bio najbrži uz pomoć dobivene lozinke otvorio je ormarić i u njemu pronašao nagradu za uloženi trud i timski rad.⁴⁵

⁴⁴ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁴⁵ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

9.1.1.3. Pripovijest o dr. Dolittleu

Učenici najlakše uče kroz igru, stoga je knjižničarka za obradu lektirnog djela *Pripovijest o dr. Dolittleu* osmislila četiri društvene igre. Igre su sadržavale lektirni sadržaj. Prva igra bila je *Memory*. Učenici su spajali tri kartice.

Slika 2. *Memory* kartice⁴⁶

Druga igra bila je *Domino*, a u njoj su učenici pobliže upoznali likove iz lektire.

⁴⁶ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 3. Domino⁴⁷

Treća igra bila je *Životinjsko carstvo*. Učenici su na odgovarajuće mjesto u tablicama trebali smjestiti životinje i odrediti njihovo stanište. Također, učenici su trebali razvrstati novac, mjesto i ljude u posebne rubrike.

Slika 4. Životinjsko carstvo⁴⁸

⁴⁷ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Četvrta igra bila je *Put oko Afrike*. Učenici su “plovili brodom” oko Afrike, a kada bi se zaustavili na oznaci na kojoj se nalazio upitnik trebali su ponuditi točan odgovor kako bi nastavili svoju “plovidbu” do samog cilja. Ako bi netko netočno odgovorio na pitanje s kartice morao se vratiti dva polja unatrag.⁴⁹

Slika 5. Put oko Afrike⁵⁰

9.1.1.4. *Bijeli jelen*

Učenici trećega razreda osnovne škole dobili su zadatak da pročitaju djelo Vladimira Nazora *Bijeli jelen*. Školska knjižničarka je i ovoga puta u suradnji s učiteljicom Jelenom Runac osmislila kreativan način obrade lektirnog djela. Učenici su se prvo u knjižnici upoznali s obilježjima enciklopedije i kako je pravilno upotrebljavati. Nakon toga dobili su zadatak da u životinjskoj enciklopediji pronađu sve životinje koje se spominju u lektirnom

⁴⁸ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁴⁹ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁵⁰ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

djelu. Potom su oslikali *memory* kartice. Na jednoj su kartici nacrtali životinju, a na drugoj su napisali podatke o njoj. Učenici su samostalno osmišljavali pitanja koja će se postavljati u igri. Potom su dobili zadatak da nacrtaju bijelog jelena, a nagrada za najbolji rad bile su personalizirane puzzle.

Slika 6. Personalizirane puzzle⁵¹

Usljedila je još jedna igra. Učenici su na tri kockice naljepili likove, mjesta iz lektire i glagole. Trebali su baciti sve tri kockice i sastavljati rečenice od glagola i slika koje su dobili.⁵²

⁵¹ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁵² OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 7. Tri kockice⁵³

⁵³ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

9.1.5. Posjeti pisca

Školsku knjižnicu je u veljači posjetio književnik Matko Marušić. Svojim je životnim iskustvom i pričama oduševio učenike četvrtoga razreda. Naglasio je važnost knjižnice u njihovom obrazovanju.

Slika 8. Posjet književnika Matka Marušića⁵⁴

Školsku knjižnicu je u travnju posjetila i književnica Nada Mihaljević. Susret je organiziran kako bi učenici četvrtog razreda osnovne škole imali priliku upoznati stvarateljicu knjiga za djecu. Učenici su bili jako zainteresirani i imali su priliku postavljati mnoga zanimljiva pitanja. U razgovoru s autoricom doznali su kako je nastala knjiga *Anđeo plišanih igračaka* kao i jesu li glavni likovi stvarni ili imaginarni.

Učenici prvoga razreda osnovne škole imali su priliku prisustvovati dojmljivom predavanju mlade spisateljice Jelene Pervan. Susret su organizirale knjižničarka Marija Čelan-Mijić i učiteljica Jadranka Bulj. Autorica knjiga *Mrljek i Prljek*, *Medo Hrkalo* i *Kamilica* pročitala je djeci jednu svoju slikovnicu. Djeca su uživala i sudjelovala su u razgovoru.⁵⁵

⁵⁴ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁵⁵ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 9. Posjet književnice Jelene Pervan⁵⁶

9.1.6. Čitanje tematskih knjiga

U Noći knjige učenici su čitali lektiru *Pismo iz Zelengrada*. Lektira je zbog ekološke teme bila izvrsna poveznica s ranije obilježenim Danom planeta Zemlje. Učenike je posebno dojmilo pismo koje su životinje poslale odraslima kao upozorenje. Učenici su shvatili koliku nepovratnu štetu odrasli nanose prirodi svojim neodgovornim postupcima. Odlučili su da će i oni uvijek biti poput djece iz priče odgovorni prema prirodi, čak i kad odrastu. U nadi da će svojim primjerom potaknuti i ostale proveli su nekoliko aktivnosti. Pridružili su se akciji čišćenja školskog okoliša, izradili su plakate s eko-porukama koje su postavili na školske panoe te su reciklirali stari papir. Za kraj zaigrali su *Plickers* te tako još jednom ponovili sve što su naučili.⁵⁷

⁵⁶ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁵⁷ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 10. Provedene aktivnosti tijekom čitanja knjige *Pismo iz Zelengrada*⁵⁸

9.1.7. Čitanje ne poznaje granice / Branje ne pozna meja

Projekt Čitanje ne poznaje granice / Branje ne pozna meja pokrenut je 2013. godine povodom Europske godine čitanja naglas. Projektom se razvijaju različite vrste pismenosti, promovira se hrvatska dječja književnost, jezik, povijest i kultura, bogati se vokabular, potiče se korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije, unapređuju se vještine javnog izlaganja te se promiče europski identitet.⁵⁹

Učenici trećega razreda 2019./2020. godine čitali su književno djelo *Anica i sportski dan* slovenske autorice Dese Muck. Prije pročitano književnog djela učenicu su razgovarali, zaključivali i zamišljali što se krije iza naslova *Anica i sportski dan*. Zamišljali su kako Anica izgleda, koliko ima godina, čime se bavi i koji su njezini hobiji. Ilustrirali su naslovnice, a zatim su otkrili tko je bio najbliže sadržaju zadane knjige. Istraživali su o autorici, o mjestu gdje živi i o Sloveniji. Na kraju školske godine organiziralo se sportsko natjecanje, a učenici su dobili diplome, nagrade za osvojena mjesta i zaključili su da je važno čitati.⁶⁰

⁵⁸ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁵⁹ Školski knjižničari Republike Hrvatske Dostupno na: http://knjiznicari.skole.hr/projekti/itanje_ne_poznaje_granice [30. prosinca 2023.]

⁶⁰ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 11. Aktivnosti u OŠ Pujanki tijekom sudjelovanja u projektu Čitanje ne poznaje granice / Branje ne pozna meja⁶¹

9.1.8. Čitanjem do zvijezda

Godine 2020. OŠ Pujanki sudjelovala je u projektu Čitanjem do zvijezda. Projekt obuhvaća kviz znanja i kreativno izražavanje učenika izradom plakata o pročitanim djelima. Kvizom znanja učenici pokazuju svoje razumijevanje pročitanih naslova. Čitanje tako inspirira i pruža uvid u različite perspektive, što može imati pozitivan utjecaj na život i razvoj učenika i njihovih čitateljskih navika. Projektom se potiče istraživačko učenje, međupredmetno učenje, kritičko razmišljanje i kreativno stvaranje. Županijsko se natjecanje održalo u OŠ *Bol* Split u kojem su učenice OŠ Pujanki osvojile deseto mjesto u znanju, a prvo mjesto u kreativnom uratku. Učenici su morali pročitati tri knjige: *Harry Potter i kamen mudraca*, J. K. Rowling; *Nikadgrad : Kušnje Morrigan Crow*, Jessica Townsend i *Zmaj ispod*

⁶¹ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Staroga grada, Krunoslav Mikulan. Projektom se odražava stav da čitanje ima moć transformacije pojedinca, stoga se projektom nastoji osvijestiti važnost knjige i čitanja.⁶²

Slika 12. Kreativni uradak učenice Sare Dude⁶³

9.1.9. *Harry Potter i tajna knjižnice*

Harry Potter uspješnica je britanske autorice J. K. Rowling. Serija knjiga popularna je među mladim čitateljima svih dobnih skupina. Marija Čelan-Mijić, školska knjižničarka i učiteljica Hrvatskoga jezika Ivana Bulić osmislile su projekt pod nazivom *Harry Potter i tajna knjižnice*. Učenici osmih razreda dobili su priliku kroz različite aktivnosti pokazati svoja znanja i vještine. Kako bi uspješno izvršavali kreativne zadatke trebali su pročitati prvu knjigu *Harry Potter i kamen mudraca*.

Uz pomoć Razredbenog klobuka učenici su raspoređeni u jedan od četiriju domova u školi Hogwarts: Gryffindore, Hufflepuffe, Ravenclawe i Slytherine. Potom su izradili zastave

⁶² OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁶³ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

domova. Svaki je tim oslikao grb svoga doma. Kako bi prikazali pripadnost određenom domu učenici su izradili i bedževe te su ih nosili zakačene na svojim majicama.

Slika 13. Zastave četiriju domova u školi Hogwarts⁶⁴

Tijekom projekta ostvarena je i suradnja s Gradskom knjižnicom Marka Marulića i njihovom djelatnicom Katarinom Sovulj. Učenici su dobili priliku posjetiti Gradsku knjižnicu Marka Marulića. Tamo su izradili i zanimljive likovne uratke.

⁶⁴ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 14. Izrada kreativnih i zanimljivih likovnih uradaka⁶⁵

Projekt se nastavio i izmjenom vizualnog izgleda školske knjižnice. Školska knjižnica je tako postala mjestom projekcije prvog filma o slavnom čarobnjaku. Kako bi osvojili ulaznicu za projekciju filma učenici su morali krenuti u potragu. U školskom hodniku nalazile su se skrivene fotografije, a svaka pronađena fotografija vodila je učenike do određenoga naslova u školskoj knjižnici. Uspješno riješen zadatak učenicima je osigurao ulaznicu za projekciju filma. Nakon pročitane knjige i odgledanog filma uslijedio je i kviz znanja. Najuspješniji su osvojili dodatne bodove za dom koji im je dodijeljen.

Učenici su se okušali i u kulinarskom izazovu. Po receptu preuzetom iz *Službene Harry Potter kuharice* u školskoj kuhinji ispekli su i čarobnjačke šešire.

⁶⁵ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 15. Čarobnjački šeširi⁶⁶

Na školskom dvorištu odigrali su i igru *Metloboj*. Kreirali su i male predstave temeljene na pročitanim knjigama. Nakon što je projekt završio učenicama su dodijeljene i zahvalnice za sudjelovanje.⁶⁷

⁶⁶ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁶⁷ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

Slika 16. *Metloboj*⁶⁸

10. Projekti poticanja čitanja

Bez obzira koliko neki obrazovni sustav bio napredan, uvijek je naglašena potreba za čitanjem jer ono ima mnoge pozitivne učinke na razvoj učenika. Stoga je uloga školskog knjižničara od velike važnosti u razvijanju i poticanju čitateljskih navika kod učenika. Svi koji proučavaju blagodati čitanja znaju koliko je ono važno za oblikovanje cjelovitog i intelektualno osposobljenog pojedinca. Naime u obrazovanju nije moguće napredovati ako nije svladana vještina čitanja. Pripovijedanje ili naracija tako biva jedna od temeljnih dimenzija ljudskog postojanja. Kako bismo razumjeli sebe i svijet oko sebe moramo moći razumjeti tekst. Pri tome valja posebno istaknuti dvije dimenzije čitanja, intelektualnu i emocionalnu, one ravnomjerno doprinose kritičkom pristupu i ukupnosti intelektualnog života pojedinca.⁶⁹

U Hrvatskoj je 2021. godine bila zamjetna i osviještenost Vlade u pogledu programa za promicanje čitanja na razini države. Tijekom Godine čitanja provele su se brojne aktivnosti te su se dodijelile brojne nagrade kako bi doprinijele afirmaciji čitanja. Godina 2021.

⁶⁸ OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]

⁶⁹ Peti-Stantić, A. (2019) *Čitanjem do (spo)razumijevanja. Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.

proglašena je Godinom čitanja kako bi nas podsjetila i naglasila zašto je čitanje važno. Projekti za poticanje čitanja nastavili su se i u sljedećoj godini. Godine 2022. proveden je program Rođeni za čitanje. Program je bio namijenjen najmađim članovima društva. Cilj je bio da se osvijesti važnost čitanja djeci od najranije dobi kao i da se naglasi kako čitanje ima brojne blagodati poput: poticanja mašte, poboljšanja pažnje, jačanja samopouzdanja, razvoja moralne osjetljivosti i produbljivanja znanja.⁷⁰

Kako bi se poticalo čitanje svake godine se provode različiti projekti kao što su: Nacionalna kampanja Čitaj mi!, Mjesec hrvatske knjige, Noć knjige, Ruksak pun kulture, Nacionalni kviz za poticanje čitanja, Čitamo mi, u obitelji svi, Tulum s(l)ova, Zadar čita, Knjige za bebe, AMORES – CARNetov EU projekt za poticanje ljubavi učenika prema čitanju, Biblioterapijski laboratorij i mnogi drugi.⁷¹

Prva nacionalna kampanja za poticanje čitanja naglas djeci od najranije dobi pokrenuta je na Međunarodni dan dječje knjige (2. travnja 2013.). Riječ je o kampanji Čitaj mi! Cilj kampanje je potaknuti roditelje da s čitanjem naglas djetetu započnu već od rođenja. Čitanje naglas tako postaje dijelom svakodnevnog ugodnog druženja roditelja/skrbnika i djece, ali i prilika za stvaranje posebnih emocionalnih veza.⁷²

Mjesec hrvatske knjige obilježava se svake godine od 15. listopada do 15. studenoga. Tijekom cijeloga mjeseca diljem Hrvatske organiziraju se različite aktivnosti (radionice, predavanja, susreti s piscima itd.), s ciljem promocije knjige i čitanja.

Noć knjige je manifestacija pokrenuta 2012. godine. Cilj je projekta potaknuti kulturu čitanja kao i naglasiti važnost knjige u suvremenom društvu. U program obilježavanja mogu se uključiti sve zainteresirane institucije (knjižnice, odgojno-obrazovne ustanove, ustanove u kulturi i znanosti itd.). U Noći knjige održavaju se brojni programi kojima je cilj kao i u Mjesecu hrvatske knjige približiti knjigu krajnjem korisniku. Sva događanja u Noći knjige predstavljaju se javnosti putem društvenih mreža i YouTube kanala.⁷³

⁷⁰ Ministarstvo znanosti i obrazovanja Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/2021-godina-proglasena-godinom-citanja-u-hrvatskoj/4117> [30. prosinca 2023.]

⁷¹ Hrvatsko čitateljsko društvo Dostupno na: <http://hcd.hr/poveznice/projekti-poticanja-citanja/> [30. prosinca 2023.]

⁷² Čitaj mi! Dostupno na: <https://www.citajmi.info/naslovna/> [30. prosinca 2023.]

⁷³ Noć knjige Dostupno na: <https://nocknjige.hr/tekstx.php?k=50&id=16> [30. prosinca 2023.]

Ruksak (pun) kulture jedinstveni je kulturno-edukativni program na državnoj razini. Dio je kulturne politike Vlade Republike Hrvatske za vrtiće, osnovne i srednje škole. Korisnici ovoga programa su djeca od tri godine i učenici od šest do osamnaest godina. Projekt su zajedno pokrenuli Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Namjera je da umjetnost i kultura budu jednako dostupne svojoj djeci na području Republike Hrvatske.⁷⁴

Nacionalni kviz za poticanje čitanja održava se u sklopu manifestacije Mjesec hrvatske knjige, a provodi se putem mreže narodnih i školskih knjižnica. Svake godine odredi se nova tema kviza popraćena literaturom koja se treba pročitati i istražiti.⁷⁵

Čitamo mi, u obitelji svi! riječ je o jedinstvenom projektu koji provode školski knjižničari, učitelji i ravnatelji u svim dijelovima Hrvatske. Svake školske godine učenici trećih i četvrtih razreda u školama koje su se prijavile za provođenje projekta svojoj kući odnose sedam novih knjiga različite tematike. U narednih pet dana učenici, roditelji i drugi članovi obitelji zajedno provode vrijeme čitajući knjige te razgovarajući o pročitanim. Projektom se promiče razvoj čitalačkih vještina te se skreće pozornost roditeljima na činjenicu koliko je važno da tijekom svih nižih razreda budu uzor svojoj djeci u čitanju, umjesto da ih samo tjeraju na čitanje.⁷⁶

Tulum s(l)ova je projekt poticanja čitanja iz užitka. Noćni čitateljski susreti u školskim knjižnicama i čitanje na javnim mjestima i ustanovama namijenjeni su učenicima sedmih i osmih razreda osnovne škole te prvih i drugih razreda srednje škole. To je razdoblje života kada učenici prestaju redovitije čitati. Cilj je projekta da se razvijanjem navike čitanja iz užitka olakša učenicima i razvoj vještine informacijskog čitanja. Čitanje je najvažnija aktivnost noćnog čitateljskog susreta. Ostale aktivnosti čine društvene igre, interaktivne računalne igrice, karaoke, humanitarne akcije, piknik na dekama, likovne, plesne i literarne radionice te radionice i kvizovi iz ostalih predmeta, književni susreti, gledanje filmova, natjecanja u pjevanju, pripovijedanje bajki, glazbeni koncert učenika, uređivanje prostora

⁷⁴ Vlada Republike Hrvatske Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/ruksak-pun-kulture/210> [30. prosinca 2023.]

⁷⁵ Knjižnice grada Zagreba Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/projekti-6033/nacionalni-kviz-za-poticanje-citanja-1621/1621> [30. prosinca 2023.]

⁷⁶ Školski portal („Čitajmo mi, u obitelji svi!“) Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/zanimljivosti/citamo-mi-u-obitelji-svi/> [30. prosinca 2023.]

knjižnice itd. Aktivnosti ovise o kreativnosti timova pojedinih knjižnica. Knjižnice koje imaju uvjete za to mogu osigurati i noćenje u vrećama za spavanje.⁷⁷

Zadar čita kulturna je manifestacija koju organizira Gradska knjižnica Zadar od 20. do 25. ožujka s ciljem poticanja čitanja kao i promocije kulturnih događanja. U program se mogu uključiti vrtići, osnovne škole, srednje škole, Sveučilište u Zadru te sve zainteresirane odgojno-obrazovne i kulturne ustanove. Tema se svake godine mijenja. Ove godine tema manifestacije je bio smijeh. Broj prijavljenih sudionika i programa otkrio je kako su asocijacije na temu bile izvrstan poticaj za stvaranje kulturnog sadržaja.⁷⁸

Istraživanja su pokazala da dojenčad i mala djeca koja su imala rana iskustva sa slikovnicama razvijaju ljubav prema knjizi te postižu bolji uspjeh u školi, stoga se od 1999. godine provodi projekt Knjiga za bebe. Projekt se provodi kako bi se skrenula pozornost na važnost ranih poticaja za razvoj vještina čitanja kod djece već od rođenja. Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* poklanja prvu slikovnicu, malu platnenu torbu svakom rođenom djetetu u Općoj bolnici *Dr. Tomislav Bardek* i brošuru za roditelje. Brošura sadržava upute što i na koji način čitati djeci kao i pozivnicu za besplatno učlanjenje u njima najbližu knjižnicu u Koprivničko-križevačkoj županiji.⁷⁹

S obzirom na porazne podatke o vještinama i navikama čitanja kod učenika proveo se projekt AMORES – CARNetov EU projekt za poticanje ljubavi učenika prema čitanju. Cilj je projekta bio potaknuti ljubav prema istom. Projekt se provodio u pet osnovnih i srednjih škola u pet europskih zemalja (Hrvatskoj, Danskoj, Poljskoj, Velikoj Britaniji i Švedskoj). Suradnjom i izmjenom e-artefakata učenici i nastavnici povećavali su svoje digitalne kompetencije. Projekt je ostvaren 2013. godine uz financijsku potporu Europske komisije.⁸⁰

Biblioterapijski laboratorij je eksperimentalni program koji je namijenjen svima koji žele raditi na osobnom razvoju ili žele u svom radu primjeniti raznovrsne biblioterapijske metode. Program je namijenjen i stručnjacima koji rade s djecom i mladima (učitelji,

⁷⁷ Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog Ivanec Dostupno na: http://os-iksakcinskog-ivanec.skole.hr/skola/knjiznica/tulum_s_1_ova [30. prosinca 2023.]

⁷⁸ Zadar čita 2023. Dostupno na: <https://www.culturenet.hr/zadar-cita-2023-tema-smijeh/192072> [30. prosinca 2023.]

⁷⁹ Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica Dostupno na: <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/za-djecu-i-roditelje/od-rodenja-do-skole/knjige-za-bebe/> [30. prosinca 2023.]

⁸⁰ CARNET Dostupno na: <https://www.carnet.hr/projekt/an-approach-to-motivating-learners-to-read-in-european-schools-amores/> [30. prosinca 2023.]

psiholozi, pedagozi, odgojitelji itd.). Neke od metoda koje se mogu usvojiti i primjeniti u radu su kreativno pisanje kao i ekspresivne metode čiji je cilj da sudionici bolje razumiju svoje emocije i emocije drugih.⁸¹

Čitanjem do zvijezda nacionalni je projekt za poticanje čitanja te promicanje kulture čitanja. Natjecanje se provodi kao timsko natjecanje u znanju i pojedinačno natjecanje u kreativnosti, a predviđeno je za učenike predmetne nastave osnovne škole te učenike srednjih škola. Projektom su obuhvaćene sve županije u Republici Hrvatskoj, kao i škole koje pohađaju učenici pripadnici hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji i Republici Mađarskoj te Hrvati u Republici Sloveniji. Cilj je projekta poticati čitanje kod učenika, poticati učenike na čitanje s razumijevanjem, kritičko čitanje, kritičko razmišljanje, istraživačko učenje itd. Cilj je i poučiti natjecatelje novim tehnikama, vještinama i znanjima te raditi na unaprjeđenju njihovih životnih vještina i sposobnosti kao i skrenuti pozornost javnosti na važnost čitanja i usvajanja vještine čitanja.⁸²

Čitanje ne poznaje granice / Branje ne pozna meja je projekt koji je pokrenut 2013. godine povodom Europske godine čitanja naglas. Projektom se razvijaju različite vrste pismenosti, promovira se hrvatska dječja književnost, jezik, povijest i kultura, bogati se vokabular, potiče se korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije, unapređuju se vještine javnog izlaganja te se promiče europski identitet. Projekt bi trebao pomoći učenicima u razvoju kompetencija za cjeloživotno učenje te ih pripremiti za tržište rada.⁸³

Hrvatsko čitateljsko društvo je dobrovoljna udruga koja svojim djelovanjem nastoji podržati, ali i osmisliti brojne oblike poticanja čitanja i čitalačke pismenosti svih dobnih skupina. U *Godini čitanja* su dobro poznate aktivnosti obogatili novim i zanimljivim dopunama. Kao doprinos Godini čitanja osmišljen je program Čitateljski izazovi HČD-a. Svaki mjesec na mrežnoj stranici *Društva* kao i na ostalim mrežnim mjestima HČD-a, objavili su po jedan izazov u koji su se mogli uključiti svi zainteresirani ljubitelji čitanja.

⁸¹ BALANS Dostupno na: <https://www.balanscentar.hr/biblioterapija/biblioterapijski-laboratorij/> [30. prosinca 2023.]

⁸² Čitanjem do zvijezda Dostupno na: <https://sites.google.com/view/citanjem-do-zvijezda/po%C4%8Detna-stranica> [30. prosinca 2023.]

⁸³ Školski knjižničari Republike Hrvatske Dostupno na: http://knjiznicari.skole.hr/projekti/itanje_ne_poznaje_granice [30. prosinca 2023.]

Misao vodilja u osmišljavanju izazova bila im je činjenica da čitanje pospješuje razumijevanje međuljudske komunikacije te povećava emotivnu inteligenciju i toleranciju.⁸⁴

Navedeni projekti imaju zajednički cilj - popularizaciju čitanja, razvijanje ljubavi prema knjizi, unaprjeđenje čitalačkih sposobnosti te naglašavanje čitanja kao temelja cjeloživotnog obrazovanja. Razvijene čitateljske navike važan su faktor koji govori o razvijenosti pojedine zemlje, zato je važno provoditi što više takvih aktivnosti.⁸⁵

⁸⁴ Hrvatsko čitateljsko društvo Dostupno na: <http://hcd.hr/poveznice/projekti-poticanja-citanja/> [30. prosinca 2023.]

⁸⁵ Peti-Stantić, A. (2019) *Čitanjem do (spo)razumijevanja. Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.

11. Zaključak

Korištenjem internetskih medija postajemo učinkoviti u kratkotrajnim reakcijama na veliku količinu podataka. Čitanje knjiga nas uvježbava u duljem zadržavanju pozornosti. Za preživljavanje u suvremenom svijetu važna je kombinacija načina mišljenja koji proizlazi iz "zaslona" i načina mišljenja koji proizlazi iz "knjiga". Svijet oko nas je previše složen da bismo mogli odbaciti sposobnost dugotrajne koncentracije. Nema boljeg sredstva od čitanja za razvijanje empatije, koncentracije, mišljenja i vokabulara. Smisao čitanja je da naučimo misliti svojom glavom te da na taj način vježbamo i učvršćujemo sposobnosti koje nas štite od padova u svakodnevnom životu. Čitanjem najrazličitijih knjiga razvijamo vokabular i usvajamo analitički način mišljenja.⁸⁶

Knjige imaju blagotvoran učinak na ponašanje i zdravlje, način razmišljanja, samopouzdanje i emocije. One potiču na raspravu, promišljanje te procjenu mogućih rješenja. Knjižnice tako nisu više mjesto gdje se knjige samo posuđuju već postaju kreativnim i ljekovitim mjestom.⁸⁷

Uloga je školskog knjižničara od velike važnosti u poticanju čitanja kod učenika. Njihova je središnja zadaća osmisliti niz kreativnih aktivnosti kojima će razviti i produbiti trajni interes za čitanje. Cilj je osamostaliti učenike te ih osposobiti za cjeloživotno učenje kako bi bili aktivni i funkcionalno pismeni korisnici osposobljeni za kritičko i kreativno korištenje različitih izvora informacija.⁸⁸

Knjižničar/knjižničarka tako više nije samo zanimanje, već poziv. Poziv na promjenu, a ona je moguća samo ako pružimo prave temelje onima na kojima svijet ostaje. Ulaganje u mlade i znanje je najveći kapital suvremenog doba i najveći zalog za budućnost. Iako se često nađemo obeshrabreni pred izazovima suvremenog svijeta, koji se mijenja velikom brzinom, ipak udahnjujući smisao njegovim najmlađim protagonistima ispunjavamo svoju zadaću.

⁸⁶ Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.

⁸⁷ Pacek, I. (2019) *Biblioterapija kao izazov u radu knjižničara s djecom s poteškoćama*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.

⁸⁸ Peti-Stantić, A. (2019) *Čitanjem do (spo)razumijevanja. Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Društvo čiji građani ne čitaju ne može se razvijati u svojoj punini. Razvoj čitalačke pismenosti kao i čitateljskih navika u obrazovnom sustavu najvažnija je karika bez koje nije moguć napredak.⁸⁹

⁸⁹ Peti-Stantić, A. (2019) *Čitanjem do (spo)razumijevanja. Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.

12. Literatura

1. Barath, A., Matul, D., Sabljak Lj. (1996) *Korak po korak do oporavka : priručnik za kreativne susrete s djecom u ratnim i poslijeratnim vremenima*. Zagreb: Tipex.
2. Bašić, I. (2021) *Biblioterapija i poetska terapija - priručnik za početnike*. Zagreb: Školska knjiga.
3. CARNET Dostupno na: <https://www.carnet.hr/projekt/an-approach-to-motivating-learners-to-read-in-european-schools-amores/> [30. prosinca 2023.]
4. Cindrić, E. (2018). *Školska knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za kulturologiju.
5. Čitaj mi! Dostupno na: <https://www.citajmi.info/naslovna/> [30. prosinca 2023.]
6. Čitanjem do zvijezda Dostupno na: <https://sites.google.com/view/citanjem-do-zvijezda/po%C4%8Detna-stranica> [30. prosinca 2023.]
7. Gabelica, M; Težak, D. (2019) *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.
8. Hrvatsko čitateljsko društvo Dostupno na: <http://hcd.hr/poveznice/projekti-poticanja-citanja/> [30. prosinca 2023.]
9. Javor, R. (1999) *Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
10. Kimmel, Sue C. (2012) Seeing the Clouds: Teacher Librarian as Broker in Collaborative Planning with Teachers, *School Libraries Worldwide*. Vol. 18, No. 1, str. 87-96.
11. Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica Dostupno na: <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/za-djecu-i-roditelje/od-rodenja-do-skole/knjige-za-bebe/> [30. prosinca 2023.]
12. Knjižnice grada Zagreba Dostupno na: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/projekti-6033/nacionalni-kviz-za-poticanje-citanja-1621/1621> [30. prosinca 2023.]
13. Kovač, M. (2021) *Čitam, da se pročitam*. Zagreb: Naklada Ljevak.
14. Lasić-Lazić, J. (1995) Kreativnost kroz odgojno-obrazovni aspekt školske knjižnice // *Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici: zbornik radova / Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske*, Crikvenica.

15. Lovrinčević, J., Kovačević, D., Lasić-Lazić, J. i Banek Zorica, M. (2005) *Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
16. Matanović, M. (2020) *Biblioterapija u teoriji i praksi*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
17. Mesić Muharemi, N.; Renić Z.; Strija J. (2021) Školske knjižnice u virtualnom svijetu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, Vol. 64 No. 1, str. 303-317.
18. Mikuletič, N. (2010) Biblioterapija u školskoj knjižnici ili razgovor o knjizi. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, Vol. 53 No. 2, str. 133-140.
19. Ministarstvo kulture i medija Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/programom-rodjeni-za-citanje-godina-citanja-nastavlja-se-i-u-2022/21694> [30. prosinca 2023.]
20. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/vijesti/2021-godina-proglasena-godinom-citanja-u-hrvatskoj/4117> [30. prosinca 2023.]
21. Noć knjige Dostupno na: <https://nocknjige.hr/tekstx.php?k=50&id=16> [30. prosinca 2023.]
22. Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog Ivanec Dostupno na: http://os-iksakcinskog-ivanec.skole.hr/skola/knjiznica/tulum_s_l_ova [30. prosinca 2023.]
23. OŠ Pujanki Dostupno na: http://os-pujanki-st.skole.hr/knjiga_i_ja/lektire [30. prosinca 2023.]
24. Pacek, I. (2019) *Biblioterapija kao izazov u radu knjižničara s djecom s poteškoćama*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
25. Pergar, M. (2020) Raising Awareness of the Importance of Reading to Early Childhood and Preschool Age Children through Lifelong Education of Parents. *Croatian Journal of Education : Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 22 No. Sp.Ed.3, str. 101-113.
26. Peti-Stantić, A. (2019) *Čitanjem do (spo)razumijevanja. Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.
27. Reid Lyon, G. (2002) Zašto čitanje nije prirodan proces? *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 8 No. 28, str. 1-5.

28. Skočić Mihić, S. (2014) Biblioterapija u inkluzivnoj praksi. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 20 No. 75, str. 30-31.
29. Stropnik, A. (2013) *Knjižnica za nove generacije : virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
30. Šauperl, L. (2007) Čitanje djeci rane dobi. *Child, kindergarten, family*, Vol. 13 No. 48, str. 22-23.
31. Šeta, V. (1995) Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici // *Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici: zbornik radova / Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske*, Crikvenica.
32. Školski knjižničari Republike Hrvatske Dostupno na: http://knjiznicari.skole.hr/projekti/_itanje_ne_poznaje_granice [30. prosinca 2023.]
33. Školski portal Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/iz-ucionice/igra-kao-motivacija-za-druzenje-i-citanje/> [30. prosinca 2023.]
34. Školski portal („Čitajmo mi, u obitelji svi!“) Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/zanimljivosti/citamo-mi-u-obitelji-svi/> [30. prosinca 2023.]
35. Šuštar, K. (2022) Aktivnosti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici. *Varaždinski učitelj : digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 No. 10, str. 272-281.
36. Tihi, V. (2023) *Knjižničarstvo*. Zagreb: Ustanova GLOSSA.
37. Tomin, V. (2002) Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj) / *Školska knjižnica i kvalitetna škola; Prostor i mediji ; Poučavanje radosti čitanja : [zbornik radova] / 14. proljetna škola školskih knjižničara*, Crikvenica.
38. Vlada Republike Hrvatske Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/ruksak-pun-kulture/210> [30. prosinca 2023.]
39. Zadar čita 2023. Dostupno na: <https://www.culturenet.hr/zadar-cita-2023-tema-smijeh/192072> [30. prosinca 2023.]

Kreativni pristupi školskog knjižničara u poticanju čitateljskih navika u primarnom obrazovanju

Sažetak

Školska knjižnica je ustanova čija je primarna zadaća poticanje čitanja. U ovom radu izložena je uloga školskog knjižničara u razvijanju i poticanju čitateljskih navika. Kao primjer dobre prakse navedena je školska knjižnica OŠ Pujanki u Splitu. Knjižničarka Marija Čelan-Mijić, koju sam intervjuirala i iz prve ruke doznala s kojim se sve izazovima suočavaju školski knjižničari prilikom poticanja mladih na čitanje, provodi mnoštvo kreativnih aktivnosti za poticanje čitanja. Svojim radom i suradnjom s razrednim i predmetnim nastavnicima nastoji svim učenicima približiti čitanje kao i ukazati im na važnost istoga.

Ključne riječi: školska knjižnica, čitanje, kreativne aktivnosti za poticanje čitanja

Creative approaches of the school librarian in fostering reading habits in primary education

Summary

The school library is an institution whose primary goal is to promote reading. This thesis explores the role of the school librarian in fostering and promoting reading habits. As an example of good practice, the school library at Pujanki Primary School in Split is presented. Librarian Marija Čelan-Mijić, who was interviewed to gain firsthand insight into the challenges school librarians encounter when promoting reading among young people, conducts numerous creative activities to foster reading. Through her efforts and collaboration with both class and subject teachers, she endeavours to make reading more accessible to all students and demonstrate its importance.

Keywords: school library, reading, creative activities to foster reading